

методологічний підхід щодо розширення диспозитивних засад у спадкуванні і розширення договірною регулювання спадкових відносин, що раніше взагалі не допускались [6].

Реформування спадкового законодавства, проведене в межах всебічної кодифікації приватно-правових відносин, мало своїм наслідком як запровадження нових, донедавна невідомих вітчизняному законодавцеві правових інститутів, так і внесення істотних змін і доповнень в ті з них, що існують протягом багатьох десятиліть або століть [9, с. 129].

Таким чином, етапи становлення спадкового права України пройшли тернистий шлях свого розвитку. Норми Цивільного кодексу вдосконалюються до сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Вольфсон Ф.* Гражданское право. – М., 1930. – С. 294.
2. *Заїка Ю. О.* Проблеми, що виникають при застосуванні спадкового законодавства / Ю. О. Заїка // Вісник Верховного Суду України. – 2006. № 3 (67). – С. 30-35.
3. *Заїка Ю. О., Рябокони Є. О.* Спадкове право. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 8 с.
4. *Кобзар В. В.* Актуальні питання правового регулювання спадкування за заповітом / В. В. Кобзар // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – № 32. – С. 45-48.
5. *Кондратова А. М.* Історія становлення і розвитку законодавства про спадкування в Україні / А. М. Кондратова // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 3. – С. 169-174.
6. *Печений О.* Деякі проблеми методології спадкування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com/ua/books-text-10069.html>.
7. *Підпригора О. А., Харитонов Є. О.* Римське право. – Київ : Юрінком Інтер, 2014 – 432 с.
8. *Ромовська З. В.* Українська цивільне право. – Київ : Правова єдність, 2013. – 19 с.
9. *Рябокони Є. О.* Інститут прийняття спадщини в цивільному законодавстві України: проблеми і перспективи / Є. О. Рябокони // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2005. – № 67-69. – С. 129-134.
10. *Чубатий М.* Огляд історії українського права / М. Чубатий. – Мюнхен, 1947. – Ч. 1. – Вид. 111.

Постоловська О. О.
викладач кафедри політичних наук
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

ДО ПРОБЛЕМИ КОНСОЛІДАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Сучасні трансформаційні процеси актуалізують питання консенсусу та консолідації еліти, а також пов'язані з цим питання її соціально-політичної мобільності, ротації та рекрутування. Консолідація еліти може відображати внутрішні

інтереси збереження влади, а також мобілізацію задля досягнення суспільної мети та реалізації національних інтересів.

В умовах трансформації суспільств суттєво зростає роль елітних груп. Разом з тим, суперечливість у тому, що, з одного боку, в умовах нестабільності значно зростає роль еліти у нав'язуванні суспільній свідомості системи оцінок та цінностей, а з іншого – до еліти все менше довіри має. За оцінками фахівців, складність трансформаційного процесу пострадянських країн, серед іншого обумовлюється відсутністю чи слабкістю традиції державотворення. Відповідно, процес суспільно-політичних перетворень відбувається паралельно із процесом побудови держави і становленням національної еліти [11].

У таких складних умовах особливої актуальності набувала проблема консолідації та консенсусу політичних еліт. Так, І. Равлик, аналізуючи консолідуючу роль політичної еліти у перехідному суспільстві, саме її вважає ключовим суб'єктом формування консенсусу у суспільстві: “Політичній еліті належить провідна роль у формуванні національної ідеї, визначенні суспільних інтересів, стратегії внутрішнього та зовнішнього розвитку держави. Політична еліта під час трансформації перебуває в ролі групового творця принципів переходу від однієї системи до іншої. Політична консолідація передбачає певну єдність на рівні політичної еліти та суспільства навколо цінностей та цілей розвитку (неприйнятними є суперечки щодо форми режиму, економічної системи тощо), а також спільно визнаних правил гри в межах політичної системи” [6, с. 549].

Консолідована політична еліта мала забезпечити успіх процесів модернізації українського суспільства. Зокрема, М. Сидоренко називає політичну еліту “чи не єдиним дієвим актором, якому під силу здійснення реальних модернізаційних змін” [7]. Також Л. Хорішко, розглядає політичну еліту як суб'єкта модернізації політичної системи через виконувани нею функції, зокрема політичного цілепокладання, консолідації суспільства і регулювання основ соціально-політичної діяльності [9, с. 347].

Не менше значення в умовах суспільства, що трансформується, відводилося ролі елітних груп у переході до демократії. Як підкреслюють Е. Афонін та О. Крюков, еліта відіграє важливу роль у перехідні часи, і часто питання про те, відбудеться перехід чи ні (і чим закінчиться цей перехід) вирішується у зв'язку з поведінкою еліти. При цьому важливою проблемою переходу від тоталітарного режиму до демократії з точки зору елітного підходу є трансформація самої еліти [1, с. 26-27]. Д. Коротков розглядає елітну трансформація як “процес кардинальних змін, які зачіпають не лише персональний склад, а й структуру внутрішньоелітних і мас-елітних взаємодій, ціннісно-нормативну і інституційну бази функціонування еліт. Важливість цієї проблематики впливає з того, що саме політична еліта в період трансформації є одним із головних акторів на суспільній сцені, оскільки за таких умов, як правило, не працюють базові суспільні інститути, і процес демократизації часто залежить саме від якості та мотивів дій політичної еліти” [2, с. 86].

Переходячи до аналізу політичної еліти України, варто звернути увагу на явище деконсолідації політичної еліти, що виражається у різному баченні таких принципів

питань як зміст та роль національної ідеї, історії України, демократії. Значна частина українських науковців визнає це, особливо в перші роки незалежності. Так, авторський колектив під керівництвом В. Солдатенка, розглядаючи політичну еліту посткомуністичного українського суспільства як вкрай несконсолідовану, зазначає, що кожна політична сила, яка так чи інакше була представлена в політичному спектрі держави, прагнула реалізувати своє власне бачення української державності. А це бачення залежало від цілого ряду чинників, починаючи від ставлення до цінностей радянського минулого та інтелектуального багажу особистості до її ідеологічних настанов та геополітичних орієнтирів [8, с. 476]. Звідси простежується характерна для української політичної еліти практика використання окреслених питань в ідеологічній боротьбі, спекулювання на історичних подіях з метою мобілізації політичної підтримки, що зрештою й сьогодні провокує розкол не тільки елітної структури, а й українського суспільства в цілому.

М. Михальченко розкол пострадянської політичної еліти України пов'язує з такими чинниками, як “визрівання історичних умов здобуття незалежності, зростання ролі національного фактора в суспільному житті України, різкий ціннісно-цивілізаційний розкол населення країни, докорінні геополітичні і геоекономічні зміни в світі, зміна політичної, економічної та ідеологічної систем України” [3, с. 190]. Варто відзначити і те, що політичній еліті перших років незалежності України не вдалося виробити ідеологію, що б користувалася масовою підтримкою.

Риси, що уповільнюють процес консолідації політичної еліти в сучасній Україні, на думку науковців такі: “показова деідеологізованість правлячої частини політичної еліти, щоб утримати владу; відсутність загально визнаної мети щодо політичного майбутнього, заради якого нібито й проводять реформи; домінування групових інтересів над громадськими з огляду на відсутність економічної та політичної консолідації українського суспільства; конфлікти загальнодержавних, галузевих і територіальних еліт, внутрішньогрупова політична й економічна боротьба в правлячій еліті; (...) слабкий зв'язок правлячої еліти й основної маси населення, що спонукає до відчуження влади” [4, с. 197]; клановість; домінування використання традиційних механізмів управління по вертикалі та поступова наповненість новими, професійно підготовленими до демократичного управління суспільством людьми [4, с. 197]; брак політичної відповідальності та політичної волі; “закритість, популізм, прагматизм та одномірність, корпоративний егоїзм, низький рівень моральності” [10, с. 155].

Погоджуємося із О. Пухкалом, що потребує “реформування система державного управління; розвиток громадянського суспільства, (...) що надасть поштовх ... формуванню “новітньої” соціально відповідальної, державницької еліти; ротація в межах політичної еліти, що обмежить вплив бізнес-еліти і посилить можливості модернізаційної еліти” [5, с. 221]. Означені шляхи вплинуть і на консолідованість політичної еліти навколо принципової згоди щодо мети розвитку України та її національної ідеї.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Афонін Е.* Проблеми становлення політико–управлінської еліти в перехідних суспільствах (деякі підсумки 2007 р.). Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. К., 2008. Випуск 12. С. 25-33. 26-27.
2. *Коротков Д. С.* Становлення політичної еліти України в контексті переходу від тоталітаризму до демократії. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Київ : Український центр політичного менеджменту, 2010. Вип. 19. С. 85-94.
3. *Михальченко М. І.* Формування політичного лідерства в Україні в умовах незалежності. Політика в особах. Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти / за заг. ред. Ф. М. Рудича. Київ : Парламентське вид-во, 2008. С. 185-216.
4. *Пухкал О.* Політична еліта і громадянське суспільство в Україні: становлення і взаємодія. Вісник Національної академії державного управління. Політика і право. 2009. № 4. С. 193-201.
5. *Пухкал О.* Політична еліта як суб'єкт модернізації українського суспільства. Вісник Національної академії державного управління. Політика і право. 2009. № 2. С. 212-223.
6. *Равлик І. О.* Консолідуєча роль політичної еліти у перехідному суспільстві. Гілея: науковий вісник : збірник наукових праць. Київ, 2011. Випуск 48. С. 549-553.
7. *Сидоренко М.* Роль політичних еліт України і Росії в модернізаційних процесах початку 1990-х років [Електронний документ]. Політичний менеджмент. 2006. Спецвипуск. Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=61&c=1345>
8. Суспільно-політичні трансформації в Україні: від задумів до реалій / В. Ф. Солдатенко (кер.) та ін. Київ : Парламентське вид-во, 2009. 536 с.
9. *Хорішко Л. С.* Політична еліта як суб'єкт модернізації політичної системи. Гілея: науковий вісник : збірник наукових праць. К., 2010. Випуск 31 С. 347-353.
10. *Чернюк І.* Політична еліта в контексті демократичних перетворень в Україні. "Young Scientist" 2017. № 5.1 (45.1). С. 155-158.
11. *Шульга М.* Правляча еліта сучасної України / М. Шульга, О. Потехін, Н. Бойко, О. Парохонська, Т. Шульга [Електронний документ]. Аналітична доповідь. Київ, 1998. – Режим доступу: <http://i-soc.com.ua/institute/elit.pdf>

Радченко Л. М.
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних наук
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

СИСТЕМНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Процеси пострадянських трансформацій, які передбачають зміну політичної системи, супроводжуються інтенсивними структурними перетвореннями, які включають реорганізацію політичної влади, головних механізмів її формування та функціонування, виникнення різноманітних моделей проміжних і нетривалих угод щодо принципів конкуренції політичних еліт й способів залучення населення до процесу прийняття політичних рішень. Існування проблем, характерних першому